

Nr 190.

Af herr **Lindley**, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t angående afskaffande af till sjömanshusen utgående hyresafgifter m. m.*

De flesta länder ha numera afskaffat alla till sjömanshusen utgående mönstrings eller afmönstringsafgifter. I England borttogos afgifterna till sjömanshusen redan i början af åttiotalet. I Sverige däremot utgår dessa afgifter fortfarande med 2 % för befälhafvare, 1 ½ % för styrmän och maskinister samt 1 % för öfrigt sjöfolk, hvilka belopp obligatoriskt afdragas från den intjänta månadsaflöningen.

En del af dessa inbetalta belopp ha sedermera användts till understöd åt aflidne sjömans änkor och barn samt i vissa fall till nödställda sjömän. En verkställd granskning visar dock, att en oproportionerlig del af detta understöd eller cirka 41 % har kommit befälhafvares efterlämnade anhöriga till del, fastän denna kategori endast utgjort cirka 8 % af hela antalet dithörande sjöfolk.

Som följd häraf har det, synnerligast bland sjömans- och eldarekåren, uppstått en stor ovilja mot denna obligatoriska extra beskattning, enär utsikterna för det stora flertalet äro ytterst små att någonsin komma i åtnjutande af någon hjälp från dessa sjömanshusfonder.

Hvad sjömanshusens öfriga verksamhet beträffar, så torde den i sin nuvarande form vara en statsangelägenhet, för hvilken man icke har rätt att utkräva personligt bidrag från sjöfolket.

Det torde därför vara på tiden att allvarsamt taga under öfvervägande, huruvida icke dessa afgifter böra afskaffas. Anser man däremot att hyresafgifterna skola bibehållas, så måste till sjömanshusens verksamhet anknytas sådana uppgifter, att fördelarne kunna uppväga de härför påförda afgifterna.

Bihang till Riksd. prot. 1911. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 77 Häft. (Nr 190.)

Synnerligen lämpliga åtgärder i denna riktning skulle otvifvelaktigt vara, om sjömanshusen till sin nuvarande verksamhet äfven inrättade en maritim arbetsförmedling samt upprättade en arbetslöshetsförsäkringskassa. Bägge dessa uppgifter äro högst viktiga åtgärder som förr eller senare måste lösas, och vore det därför för alla parter mycket förmånligt, om dessa frågor kunde få en snar lösning i samband med den nu förestående sjömanshusens omorganisation.

Ifråga om den först nämnda uppgiften, så är den ingalunda främmande för den med sjömanshusen förenade verksamheten. Enligt en år 1748 utgifven kungl. förordning tillsattes vid Stockholms sjömanshus en s. k. »Waterschouten» med ämbetsåliggande att pröfva kvalifikationerna hos arbetssökande sjöfolk och att tjänstgöra som arbetsförmedlare, enligt följande reglementariska förordning:

Om Waterschouten eller Skeps Ombudsmän.

1 §. En Waterschout bör vara en förständig, och uti Seglationen förfaren och bepröfvad man, infödd Svensk, samt af de år och den styrka, at han detta sit ämbete, med all erforderlig flit, waksamhet och eftertryck förwalta kan.

2 §. Denne omförmälte Waterschout bör således utväljas, at samtliga hemmavarande Coopvaerdie Skeppare under sig utvälja trenne til denne syslan skickelige män, som äga de, uti förenämde i § uprepade egenskaper, af hwilka trenne i så måtto föreslagne, Direktionen wid Sjömans-Huset äger at wälja och antaga den, som til Waterschout kommer at förordnas.

3 §. Waterschouten tilkommer, at wid förefallande tilfällen, och enär antingen någon Coopvaerdie Skeppare antager sjöfolk och besättning uppå dess Skep och Fartyg til utrikes Seglation, eller ock, då någon af Coopvaerdie sjöfolk sig hos Waterschouten anmäler, til at ärhålla tjenst på Coopvaerdie Skep noga pröfva hvars och ens insikt, skickelighet och ärfarenhet uti de stycker, som til sjömans wäsendet höra, på det hwar och en må blifwa brukat och befordrad til den tjenst och sysla, som han kan wara tjenlig och skickelig til, och således å ena sidan Redare, Befraktare och Skeppare hafwa all tilförlätelig säkerhet om sjöfolkets och besättningarnes wärkeliga beskaffenhet, samt, å andra sidan, hwar och en

Coopvaerdie Sjöman, wara förwissad om den tjenst och hyra som honom rätteligen bör updragas och tildelas.

4 §. Til den ändan skal hos Waterschouten, uppå dess Contoir, hwar och en Coopvaerdie-Skeppare, som til utrikes Orter är sinnad at segla, innan han, på sätt, som föregående 4 Art. 3 § förmåler, uti Handels Collegio här i Stockholm dess Man-lista ingifwer, sig inställa, med hela sin antagne hafwande besättning, och hos bemälte Waterschout anmäla, hwartil hwar och en blifwit antagen, samt då, med besättningen sluta om wiss hyra, antingen för resa, eller månadswis: börandes Waterschouten sedan lämna Skepparen den Man-lista uppå besättningen, som jämte Waterschouten, Skepparen underskrifwer, och hwilken uti Handels-Collegio kommer att ingifwas.

5 §. Likaledes böra ock alla de, som äro sinnade at antaga tjenst, uppå Coopvaerdie Skep och Fartyg till utrikes Seglation, sig hos Waterschouten, uppå dess Contoir, angifwa, därstädes låta deras namn anteckna och deras ägande skickelighet bepröfwa, på det, wid förefallande tillfällen, och enär Skeppare åstunda folk och besättning, Waterschouten må wara i stånd, at dermed kunna gå Wederbörande tilhanda.

6 §. Waterschouten åligger, at uti sit Contoir, tillika med den wid Sjömans-Huset antagne Contoirs Skriwaren, och twänne Betjente, dageligen wara tilstädes, för Middagarne ifrån Kläckan 8 til 12 och efter Middagarne ifrån Kläckan 2 til 6 på de tider om året, som sjöfarten påstår, men på den övriga tiden, böra bemälta personer allenast för Middagarne uti Contoiret sig infinna, och tilkommer dem, at med all flit och waksamhet besörja, at noga och tillförlätelig antekning hålles öfver ale Coopvaerdie sjöfolk, som sig derstädes anmäler; i lika mätto, at de förteknningar, som ifrån Wederbörande Magistrater och Handels-Collegium, til vårt och Riksens Commerce Collegium, uppå utgående och hemkommande Coopvaerdie sjöfolk, hwar tredje månad, insändas, måge behörigen affordras och uti Contoiret registrerade warda.

7 §. Wid förefallande händelser, at en eller flere af någon Besättning, som af Coopvaerdie-Skeppare blifwit antagen, och med hwilken Skepparen uti Waterschoutens närvaro om wiss hyra slutit, skulle antingen wisa någon motwilja och gensträfvoghet, eller ock hemligen sig undanhålla, och icke gå ombord, enär Skepparen sådant påfordrar, eller ock aldeles bortrymmer, åligger Waterschouten, at, på alt möjligit sätt, göra Skepparen biträde, till at bringa den ohörsamma til lydna, genom de tilförordnade betjänterna, låta uppspana dem, som sig undanhålla, och för öfrigt

efterslå de förrymda: och på det Waterschouten härutinnan må, med så mycket mera eftertryck, kunna bispringa dem, som honom i slike fall anlåtande warda, åligger det våra Befallnings- och Dom-hawande, så wäl som de publique wakterne, at, uppå skedd anmälan, lemna bemälte Waterschout all villig och skyndsam handräckning, uti hwad förberördt är, äfwen som ock Wederbörande Domare och Exekutorer skola wara förpliktade, at genast samt utan all widlyftighet eller uppehåll, afgöra de mål, som Waterschouten emot de brotslige anmälandes warder.

8 §. Alla mindre mål, twister och irringar, som emellan Skepparen och Skepsfolket, eller ock desse sistnämde emellan, kunna hända och förfalla, hwilkas Laga utrönande, wid Domstolarne, kunde hindra den ene eller den andre uti dess tjenst och sysla, bör Waterschoten, då slikt mål hos honom warda anmälte, på det högsta låta sig wara angelägit, at bilägga, derwid tillseendes, at ingen, oskyldigt wis, må förolämpas, samt at hwar och en wederbörligen må tilhållas at göra, hwad honom åligger och tillkommer, samt at för öfrigit, god enighet och samdrägtighet, så wäl emellan Skeppare och besättning, som denna sistnämnda emellan, må stiftas, underhållas och befästas.

9 §. Dessutom bör Waterschouten, wid tid och tillfälle, och enär Sjömans-Hus Direktion sådant nödigt anser, gå bemälte Direction tilhanda, uti det som antingen til Directionens underrättelse af bemälte Waterschout kan åstundas, eller ock, uppå något åtgörande af dess Ämbete ankommer: hawandes han för detta, så wäl som för det öfriga af dess sysla och förrättning, at njuta den lön ärligen som Sjömans-Hus Directionen pröfwar inrättningen kunna tåla, och Waterschouten skäligen förtjenar, samt utom dess, at, wid meromrörda sysla bibehållas, så länge Directionen finner, at han sit Ämbete wäl och förswarligen förestår, och oftabelle Direction til honom hawer förtroende: i annor händelse, warde han ifrån dess sysla och beställning entledigad, och Wederbörande äge frihet, på sätt och vis, som i denna Articuls 2 § föreskrifwes, at utvälja en annan i dess ställe. Det alle, som wederbör, have sig hörsammeligen at efterrätta. Till yttermera wisso, hafwe wi detta med Egen Hand underskrifwit och med vårt Kongl. Sigill bekräfta låtit.

Stockholm i Råds-Kammaren den 30 Martii 1748.

F R I E D R I C H.

Ämbetet blef en varaktig syssla samt har under benämningen »Sjömanshusombudsmän» bibehållit sig upp till nuvarande tid samt tagit den omfattningen att hvarje stapelstad har sitt eget sjömanshus med en helt eller delvis aflönad ombudsman. Arbetsförmedlingsuppgifterna ha emellertid så småningom undanträngts af andra uppdrag, fastän det i instruktio- nen för sjömanshusombudsmännens verksamhet fortfarande finnes inrymd följande bestämmelse:

11 § d) att meddela fartygets redare eller befälhafvare, som vilja för- hyra sjöfolk, anvisning på tjänstsökande och de upplysningar i afseende på deras föregående tjänstgöring, hvilka kunna ur mönstringsboken er- hållas;

Detta åliggande öfverlämnades vanligtvis till någon underordnad vakt- mästare som ibland bedref denna verksamhet som ett geshäft, där de fa- voriserades och rekommenderades, som lämnade de största handtryckning- arne, medan de, som saknade dylika möjligheter och följaktligen voro mest i behof af anställning, fingo skaffa sig dylik bäst de gittade. I en del större sjöstäder uppstod äfven enligt utländska förebilder s. k. hyresbasar, hvilka enligt mer eller mindre hederliga godtgörelseprinciper sökte förmedla platser till arbetssökande sjöfolk.

För att råda bot på dessa olidligheter sökte Sjömans- och Eldareför- bundet för några år sedan att upprätta platsförmedlingsbyråar i de större sjö- städerna. Denna verksamhet betraktades dock med mycket oblida ögon af Sveriges Redareförening, enär den ansåg platsförmedlingen vara ett för- stärkande led i sjöfolkets organisation, hvarför rederiföreningen beslöt att nedslå denna verksamhet genom att själf upprätta egna utmönstringskon- tor. Samtidigt ålades samtliga befälhafvare anställda å rederiföreningens fartyg att uteslutande hänvända sig till rederiföreningens hyreskontor vid behof af manskap.

På grund af rådande arbetslöshetsförhållanden ha sjöfolket icke hittills ansett lämpligt att resa något motstånd mot de af rederiföreningen diri- gerade utmönstringskontoren, men vid ändrade konjunktursförhållanden torde man dock ha att emotse en vägran från sjöfolket att utmönstra genom re- deriföreningens kontor.

Som ett karakteristiskt exempel på svenska myndigheters efterlåtenhet för arbetsgifvareintresset bör här påpekas, att dessa rederiföreningens ut- mönstringskontor tillåta sig att i de af svenska staten utfärdade sjöfarts- böckerna — hvilka sjöfolket själfva måste lösa till ett pris af en krona — göra privata anteckningar om att ifrågavarande person blifvit hos dem in-

registrerad och bekommit af dem utfärdad betygsbok, utan hvilken ingen anställning kan ornås. Liknande tilltag gjordes äfven i England cirka 20 år sedan, men blef omedelbart förbjudet af därvarande myndigheter.

I en vid fjolårets riksdag inlämnad motion nr 144, påpekas bl. a. det uppseendeväckande förhållandet att rederiföreningen till föreståndare eller agenter för de af dem upprättade förhyrningskontoren hade engagerat ett stort antal vid sjömanshusen anställda tjänstemän. Därmed är ingalunda sagdt, att dessa personer äro olämpliga för uppdraget, utan olämpligheten består däri, att dessa personer, som samtidigt inneha ett officiellt uppdrag, ställa sig i privata arbetsgifvares sold för att enligt partiska principer utföra ett samhällsviktigt arbete.

Förmånligast för alla parter torde därför vara att denna arbetsförmedling, i likhet med hvad som allaredan skett med den kommunala arbetsförmedlingen, ställes på en fullständig neutral grundval. Sjömanshusen äro härvid de bästa institutionerna för att handhafva denna angelägenhet, enär hvarje utgående fartyg måste vända sig dit för att påmönstra sin besättning. Det behöfs alltså här endast att ordna denna verksamhet på ett praktiskt sätt. Åliggandet finnes allaredan, som förut blifvit påpekat.

Beträffande frågan om upprättandet af en arbetslöshetsförsäkringskassa för sjöfolket, så är detta en samhällelig angelägenhet, som allt mera börjar att träda i förgrunden. Andra kammaren har för sin del uttalat sig för en allmän undersökning angående arbetslöshetsförhållandena i vårt land och för införandet af allmän arbetslöshetsförsäkring.

Ingen yrkesgrupp torde vid inträffad arbetslöshet ha det svårare än sjöfolket. Ofta främlingar på platsen och genom sin vistelse på sjön obekanta med arbetsförhållandena i land, ställas de vanligtvis i en ytterst nödställd belägenhet. Så t. ex. anträffade polisen i Hälsingborg en arbetslös eldare, som i sin förtviflan hade sönderbitit sina händer. Detta inträffade till och med under själfva julhälgen. Personen ifråga var främling på platsen och kände ingen, som han kunde anropa om hjälp.

Till följd af våra klimatiska säsongsförhållanden är detta en fara, som alltid föreligger och hvilken äfven torde ha haft en betydande inverkan på sjöfolkets allmänna benägenhet att emigrera till andra länder för att söka sin utkomst. Eu på praktiska grunder baserad arbetslöshetsförsäkring skulle otvifvelaktigt bereda det svenska sjöfolket en tryggare ställning samt därigenom troligtvis äfven kunna behålla de flesta af dem, som nu årligen försvinna för att i främmande länder söka anställning.

Kostnaderna för en dylik arbetslöshetsförsäkring torde icke heller

blifva så afskräckande stora. Säkerligen skulle icke sjöfolket ha något emot att öka den nu obligatoriskt utgående procenten till sjömanshusen, om de härigenom kunde garanteras ett säkert stöd vid eventuellt inträffad arbetslöshet.

Med stöd af hvad här ofvan blifvit anfördt, får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida de nu till sjömanshusen utgående s. k. hyresafgifterna kunna afskaffas, eller ock, därest detta ej kan bifallas,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till inrättandet af en till sjömanshusen anknuten maritim arbetsförmedling, samt utredning och förslag till en för sjöfolket afsedd arbetslöshetsförsäkringskassa.

Stockholm den 26 januari 1911.

Charles Lindley.